

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

Metodinė medžiaga

Lenkų gimtosios kalbos ugdymo(si) įvairiose edukacinėse aplinkose galimybės

**Praktinės projektų kaip mokymos(si) metodo taikymo galimybės
lenkų labos pamokose**

Parengė:

Danuta Szejnicka

Nacionalinės švietimo agentūros

Ugdymo turinio rengimo skyriaus metodininkė

Aštuoni žingsniai į sėkmę arba praktinės projektų kaip mokymos(si) metodo taikymo galimybės

ŽINGSNIS 1 Projekto idėja

Projekto idėja gimsta įvairiomis aplinkybėmis. Paprastai atsiranda dėl to, kad reikia momento - norime įgyvendinti įdomią kelionių programą, kūrybiškai praleisti laiką su moksleiviais, kurie laiko egzaminus gimnazijose arba brandos egzaminus, paruošti mokyklos iškilmingą šventę arba paprasčiausiai jaučiame poreikį suaktyvinti jaunos žmones, praveisti įdomius užsiėmimus.

Pirmasis impulsas yra nepaprastai svarbus. Dėl to atsiradusį užsidegimą reikia palaikyti, tačiau nepamirškime, kad sėkmė vienodai priklauso nuo mūsų entuziazmo ir sąžiningo projekto parengimo. Šios pastangos turi apimti kelis aspektus, todėl pirmiausia derėtų užduoti sau keletą klausimų:

- Kas turi dalyvauti projekte?
- Per kiek laiko turime jį įvykdyti?
- Kokiais ištekliais disponuojame?
- Iš ko galime tikėtis pagalbos?

Mūsų projektas turi būti REALUS, tai yra, jį įmanoma įgyvendinti naudojant išteklius, gautus atsakant į šiuos klausimus. Tam, kad jį gerai parengti, išvengti netikėtumų ir pasiekti užsibrėžtą tikslą, vertėtų aprašyti savo idėją lentelėje. Taigi, suplanuotas užduotis pateiksime per nustatytą laiką, taip pat apibrėždami, kiek kainuos ir kas bus atsakingas už jų realizavimą. Turėdami tokią lentelę mūsų projektas bus aiškus ir mes jau iš karto matysime, ar turime jį apriboti (pvz. dėl lėšų trūkumo), ar jį galima dar išplėsti.

Lentelė nr 1

ŽINGSNIS 2 Temos formulavimas

Projekto tema gali būti suformuluota taip:

- **siaurai ir konkrečiai** (pvz.: mūsų regiono gamtos paminklai, mūsų regiono žinomos asmenybės, keturi metų laikai mūsų vietovėje).
- **bendrai ir plačiai** (pvz. plati tema „Regiono monografija“). Tokią temą galima suskirstyti į mažesnes temas (istorija, turizmas, gamtinė aplinka, gyventojų struktūra, jaunimo laisvalaikio praleidimo būdas, gamtos apsaugos formos, regiono ūkis, tradicijos, legendos, regiono virtuvė), kurias mokiniai realizuos po vieną arba grupėse.

Temas gali pasiūlyti mokytojas arba jos gali atsirasti moksleivių iniciatyva. Iš savo patirties žinau, kad geriausia turėti kelias konkrečiai suformuluotas temas atskiroms projekto grupėms. Taip pat verta paklausti moksleivių, ar jie turi savo pasiūlymų, kaip pakeisti pateiktas idėjas – moksleiviai efektyviausiai dirba tada, kai supranta temą ir susitapatina su ja.

Lentelė nr 2 temų pvz.

ŽINGSNIS 3 Numatomo darbo rezultato pristatymas moksleiviams, pristatymo formų aptarimas, veiksmų tvarkaraščio ir vertinimo kriterijų pristatymas

Pirmas susitikimas su moksleiviais dėl projekto turi būti gerai paruoštas. Viso sumanymo sėkmė daugiausia priklauso nuo to, kaip aiškiai ir preciziškai pristatysime darbo tikslą, pristatymo formas, vertinimo kriterijus ir grafiką.

Pristatydami moksleiviams iš jų laukiamo darbo rezultatą, jį derėtų suformuluoti taip, kad paskatinti juos veikti. Galutinis rezultatas gali būti pvz.: darbo rezultatų pristatymas konferencijos metu, plakatų parodos paruošimas, įdomiausio pristatymo konkursas arba darbo rezultatų grupėse paskelbimas mokyklos internetiniame puslapyje.

Bloga praktika yra konkurencijos atmosferos tarp grupių įvedimas – neabejotinai labiausiai praturtina bendradarbiavimas, apsikeitimas informacija grupėse.

Pristatymo formos gali būti įvairios arba iš anksto nustatytos mokytojo (pvz.: publikacijos forma pristatyti reportažai arba plakatai, iš kurių bus parengta paroda).

Projekto įgyvendinimo grafikas

Projekto įgyvendinimą apima keli etapai:

- informacijos kaupimas,
- tos informacijos apdorojimas ir pristatymo paruošimas,
- mokytojo konsultacijos,
- viešas pristatymas,
- darbo rezultatų vertinimas.

Kiekvienai grupei mokytojas privalo paskirti konsultacijų laiką, kuomet jos galės pristatyti savo esamus pasiekimus, suplanuoti tolimesnį darbą ir išklausti nurodymų.

Lentelė nr 3 pvz.

ŽINGSNIS 4 Suskirstymas į grupes ir užduočių paskirstymas

Moksleiviai mieliausiai dirba pačių pasirinktose komandose. Toks paskirstymas deja yra rizikingas – gali atsitikti taip, kad klasėje yra kažkas, ko nė viena grupė nenorės priimti, taip pat gali atsitikti taip, kad grupės bus nelygios, kalbant apie motyvaciją veikti ir įgūdžius. Todėl geriausia yra apgalvoti suskirstymą, įvertinus ir moksleivių intelektualinius gebėjimus, ir jų temperamentą bei funkcijas, kurias gali atlikti grupėje. Jeigu mums tai yra pernelyg sudėtinga, pagalbos galime kreiptis į klasės auklėtoją.

Kiekvienai grupei skiriame vieną užduotį atlikti. Dar nepradėjus darbo su projektu gerai būtų su kiekviena grupe aptarti konkrečias užduotis. Jas galima surašyti menamų klausimų forma. Taip pat verta pasiūlyti moksleiviams, kad jie pasidalintų užduotimis taip, kad kiekvienas žinotų, už ką atsako. Toks pareigų ir atsakomybės paskirstymas pagerina komandos darbą, taip pat palengvina mokytojui įvertinti kiekvieno moksleivio darbą. Teikiu pavyzdį, kaip pasiskirstė komanda, nagrinėjanti:

Lentelė nr 4 pvz.

+ informacijos šaltiniai

Vertinga, bet ir sudėtinga darbo forma yra glaudus komandų bendradarbiavimas. Viename iš mano vykdomų projektų moksleiviai (29 asmenys) suskirstyti į 9 komandas rinko medžiagą 2 plakatams. Schemoje tai galima pavaizduoti taip:

Lentelė nr 5 temų pvz.

Bendrą plakataų ruošiančios grupės turėjo vieni su kitais komunikuoti – kartu nuspręsti, kaip išnaudoti plakato erdvę, tartis dėl ieškojimo krypčių.

Vykdamas projektą paaiškėjo, kad užduotis yra pernelyg sudėtinga – komandos surinko labai daug įdomios medžiagos ir nesugebėjo per trumpą laiką ją taip sutrumpinti, kad viską galima būtų patalpinti ant 2 lentų. Moksleivių surinkta informacija ir dokumentacija buvo tokia vertinga, kad mes nenorėjome, kad ji liktų nepanaudota. Galų gale atsirado šeši plakatai: „Padėtis“, „Augalija, dirva, klimatas ir jo poveikis sveikatai“, „Geologija ir morfologija“, „Hidrografija“, „Žuvinto nacionalinis parkas“, „Gyventojai, ūkis ir regiono plėtros istorija“.

Ar užsiėmimų tikslas buvo pasiektas?

Jeigu manysime, kad užsiėmimų tikslas buvo 2 plakatų parengimas, tai taip.

Tačiau mūsų tikslas buvo ugdyti moksleivių įgūdžius ieškoti mokslinę informaciją, atlikti teritorinius tyrimus, kritiškai analizuoti gautą medžiagą, paaiškinti ir apdoroti informaciją, bendradarbiauti tyrimų komandoje, pateikti tyrimų rezultatus. Šitas tikslas buvo pasiektas. O projektą prižiūrintys mokytojai padarė išvadas ateičiai.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios nepavyko paruošti 2 plakatų, buvo per didelės asmenų grupės priskyrimas prie kiekvieno plakato. Diskutuojant asmenims, kurie surinko labai daug informacijos, apie tai, kaip išnaudoti nedidelę erdvę, kildavo chaosas. Kitą kartą nusprendėme projektą suorganizuoti taip, kad su vienu plakatu nedirbtų daugiau kaip 9-10 asmenų, suskirstytų daugiausiai į 3 grupes.

ŽINGSNIS 5 Projekto realizavimas

Šiame etape mokytojas atlieka komandinių projekto darbų monitoringą bei konsultuoja pagal parengtą grafiką.

Labai svarbu, ypač su jaunesniais moksleiviais, pasirūpinti jais darbo kitoje aplinkoje metu. Tai gera proga pradėti bendradarbiauti su tėvais arba seneliais. Ypač pastarieji dažnai būna labai vertingi sąjungininkai.

Ypač svarbu, kad moksleiviai, vykdydami projektą, suranda įdomios informacijos arba susiduria su nenumatytais keblumais, dėl ko darbo tema turi būti pakeista. Mokytojas turi nuspręsti, ar tai yra įmanoma ir kokia apimtimi. Iš esmės toks pokytis turi teigiamą poveikį, projektas nedaromas „per prievartą“, „pagyvėja“, o moksleiviai jį priima su didesniu entuziazmu, dar labiau su juo susitapatina.

ŽINGSNIS 6 Rezultatų pristatymas

Tai svarbus elementas, apibendrinantis projekto grupių darbą, suteikdamas didesnę reikšmę visam sumanymui.

- Tai galimybė mokyklos forume parodyti (tėvams, apsilankiusiems asmenims) moksleivių ir juos globojančių mokytojų darbo rezultatus.
- Suaktyvina, skatina imtis panašių veiksmų. Pavyzdžiui mano mokykloje, praėjus dviem savaitėm po grįžimo iš kelionės į Roztocze ir plakatų apie gamtą ir regiono ūkį pristatymo, kita moksleivių grupė, globojama humanitarinių dalykų mokytojų, pristatė projekto „Aukštoji ir žemoji Vroclavo kultūra“ rezultatus.

Darbo rezultatų pristatymas, pasitelkus projektą, gali tapti vietos bendruomenės integravimo elementu. Pristatymai gali vykti, pvz. mokyklos surengtos mokslinės konferencijos metu, kurioje dalyvauja kitos mokyklos, seniūnijų atstovai, valstybės įmonių atstovai ir kt.

Puikus sumanymas, realizuojant projektą apie vietos tradicijas arba istoriją, yra parengti kokios nors šventės (pvz.: Velykos, Pavasario diena, Andzejki – mokinių suorganizuotos su visais

tradicijų elementais: apeigomis, dainomis, rūbais, patiekalais) minėjimą mokykloje arba šventę, skirtą paminėti svarbų įvykį vietos istorijoje (pvz. suvaidinti tokį įvykį, kuriam atkurti būtina ne tik aktorių vaidyba, bet ir istoriniai dokumentai, tinkamų rūbų, scenografijos, rekvizitų paruošimas).

Į darbų, susijusių su vietos tematika, rezultatų pristatymą verta pakviesti aplinkinius gyventojus, valdžios, institucijų, organizacijų atstovus, o ypač tuos, kurie kaip nors prisidėjo vykdant projektą. Svarbu pristatymo metu išvardinti moksleivių ir mokytojų, kurie vykdė projektą, pavardes. Tai pripažinimo forma, kuri yra labai svarbus elementas, pozityviai motyvuojantis tęsti veiklą – žymiai stipresnis negu lakoniškas teiginys, kad projektą įvykdė, pvz. II a klasės moksleiviai.

ŽINGSNIS 7 Vertinimas

Projekto vertinimas kelia daug problemų.

Mokytojai svarsto:

- Vertinti individualiai ar grupėse?
- Kaip vertinti nevienodą kiekvieno moksleivio indėlį dėl grupės darbo rezultato?
- Kokie turi būti pristatymo vertinimo kriterijai?
- Ar įvesti savęs vertinimo ir draugiško vertinimo elementus?

Nėra universalus, vienareikšmis atsakymas į šiuos klausimus. Patirtis rodo, kad kuo tiksliau ir preciziškiau pasiruošime projekto pristatymui, tuo mažiau turėsime problemų su vertinimu. Pavyzdiniai pristatymo vertinimo kriterijai pateikti lentelėje. Vertindami projekto grupių darbo rezultatus mokytojai paprastai naudoja vieną iš dviejų sprendimų:

Lentelė nr 6 pvz. vertinimo kriterijai

- **Bendras visos grupės įvertinimas už galutinio rezultato kokybę**

Tai geras metodas, jeigu mokytojas yra įsitikinęs, kad visi moksleiviai dirba vienodai atsidaavę, arba tokiu atveju, jeigu galutinis rezultatas verčia vienodai dalyvauti visus komandos narius (pvz. vaidinimo atveju).

Tačiau būna atveju, kai moksleiviai mano, kad toks bendras įvertinimas yra nesąžiningas, pvz. jei darbo įdėta buvo nevienodai, tai yra, kai vieni sunkiai dirbo, o kiti net neprisidėjo. Ne visus pasiūlytus kriterijus reikia taikyti vienu metu. Kiekvienas iš jų gali būti vertinamas pagal skalę 0-5 ir gautus balus priskaičiuoti prie pažymio.

Papildomi balai gali būti skiriami už pvz. išradingumą, netradicinį sprendimą, humoro jausmą ir kt. Tie papildomi balai gali pagerinti pažymį.

- **Kiekvienas moksleivis vertinamas individualiai**

Toks metodas – anot kai kurių – yra sąžiningesnis, tačiau sunkiai vykdomas. Reikalauja tikslaus mokytojo lūkesčių ir vertinimo kriterijų apibrėžimo. Kai kurie mokytojai vertina individualiai pagal vertinimo korteles, kuriose pateikti klausimai, susiję su savęs vertinimu (moksleivis savarankiškai įvertina savo darbą grupėje) arba draugų vertinimu (kiekvienas moksleivis įvertina kolegų įsitraukimą į projekto įgyvendinimą). Vertinimas gali būti individualizuotas remiantis užduočių, už kurias buvo atsakingi atskiri asmenys, įgyvendinimo analize.

Įdomi idėja, skatinanti individualų vertinimą, yra „pristatymo gynimas“, kurio metu moksleiviai pristato darbo eigą, pasakoja apie tai, kas sukėlė daugiausiai sunkumų, ko išmoko, kas buvo įdomiausia ir kt. Atsakymai į šiuos klausimus suteiks mokytojui informaciją apie moksleivio įsitraukimą į darbą. Informacija taip pat gali būti bendro pobūdžio apie tai, kaip buvo vykdomas projektas ir būti vertinimo (evaluacijos) dalis.

ŽINGSNIS 8 (Įvertinimas)

Evaluacija tai procesas, kuriame analizuojame savo ankstesnius veiksmus, apsvarstome, kas ankstesnėje veikloje mums pavyko, o ką reikėtų patobulinti, taip pat darome išvadas ateičiai.

Jeigu norime tobulėti, įgyvendinti vis įdomesnius sumanymus, gauti pasitenkinimą iš bendradarbiavimo su moksleiviais, privalome analizuoti tai, ką jau pasiekėme. Pasitelkdami savo stipriąsias puses darbe ir sumaniai pakeisdami tai, ką reikia tobulinti, kas mums ne itin gerai sekasi, mes siekiame įgyvendinti tobulą projektą.

Projekto dalyvių ir gavėjų (stebėjusių pristatymus) atsiliepimai, paremti autorefleksija, yra viena iš populiariausių vertinimo priemonių. Atsiliepimų galima gauti kalbantis su projekto dalyviais ar atliekant apklausą. Tai, ką mes sužinome iš vertinimo anketos, priklauso nuo to, kokius klausimus ir kokia forma užduodame. Todėl sudarant anketą verta gerai pagalvoti, kokią informaciją norime gauti.

Su kokiais problemomis galime susidurti ir kaip jas spręsti?

Darbas projekto metodu labai įkvepiantis ir suteikiantis daug pasitenkinimo bei ilgalaikius rezultatus, ypač darbo pradžioje gali sukelti tam tikrų sunkumų. Čia yra keletas iš jų su praktiniais patarimais, kaip juos įveikti.

- **Organizacinės problemos**

Projekto metodas neabejotinai reikalauja sąžiningo pasiruošimo ir geros logistikos, kas pradedantiesiems gali būti sunki užduotis. Raginu pradėti nuo mažų projektų, pvz. referatų, kuriuos projekto komandos pristatys pamokose, arba įgyti patirties dalyvaujant labiau patyrusių asmenų organizuojuose projektuose.

- **Emocinės problemos**

Projektų valdymo teorijos specialistai koordinatorių emocines būsenas apibūdina kaip sinusoides. Reikia įsisąmoninti ir - dėti visas pastangas, kad projektas vyktų sklandžiai - įvertinti laikotarpius, kai mes manome, kad viskas „subyrėjo“, kaip įprastinė būseną.

- **Finansinės problemos**

Įgyvendinant projekto idėją be abejonės turi būti atsižvelgta į finansinį aspektą. Gerai sukonstruotas projektas turėtų atsispindėti biudžete. Negalime pvz. suplanuoti fotografijos parodos, nežinodami atsakymų į klausimus, kiek kainuos nuotraukų ryškinimas, įrėminimas ir paroda bei dovanų pirkimas.

Kur gauti lėšų?

Ne visada jas galime surinkti iš moksleivių. Verta ieškoti paramos mokyklos direkcijoje, tėvų taryboje ir seniūnijoje. Padėti gali nevyriausybinės organizacijos, veikiančios netoli mokyklos - mūsų projektas gali sutapti su jų statuso veikla.

Į kai kuriuos sumanymus galima bandyti įtraukti viešas (priešgaisrinę gelbėjimo tarnybą, girininkiją, sveikatos įstaigą) ir privačias organizacijas (vietos verslininkus). Jeigu jie negalės paaugoti pinigų, tai gal pasiūlys materialinę paramą: pristatymui reikalingas medžiagas arba dovanas, parūpins salę pristatymui, arba suorganizuos įdomius mokymus.

Labiau patyrę projektų koordinatoriai gali kreiptis dėl dotacijų, teikdami prašymus tokias iniciatyvas remiančioms organizacijoms. Dotacijos yra dalijamos konkurso būdu. Juos organizuoja savivaldos organizacijos (savivaldybių įstaigos, švietimo įstaigos) bei nevyriausybinės organizacijos, pvz. Lenkijos vaikų ir jaunimo organizacija.

Projektų įgyvendinimas iš subsidijų reikalauja daug formalumų ir yra apribotas laike. Gal tai neatrodo džiuginančiai, bet užtikrinu, kad galimybė pasinaudoti dotacijomis suteikia šansą išskleisti sparnus.

Darbo rezultatai projektų metodu

Mokyklų projektai, kuriuos turėjau galimybę įgyvendinti, be malonumo dirbti ne mokyklos aplinkoje ir laukiamų rezultatų taip pat davė įdomų ilgalaikį poveikį.

Numanomi rezultatai paprastai buvo susiję su mokyklos darbo kokybe. Kai kurie iš jų buvo išmatuoti ir aprašyti ataskaitose (pvz. dalyvaujančių bent II-ame dalykinių konkursų etape mokinių skaičiaus padidėjimas). Tie, apie kuriuos norėčiau parašyti, yra labiau mano pastebėjimų, bet ne vertinimų rezultatas. Aš juos pristatau, kad jus dar kartą paskatinti dirbti su projektų metodu:

- **Didėja mokinių ir mokytojų tikėjimas savo sugebėjimais**

Projekto įgyvendinimas ir ypač viešas darbo rezultatų pristatymas, tai talentų patvirtinimas, o dažnai ir talentų, būdingų tiek vedantiems, tiek dalyviams, atradimas. Talentai gali būti įvairūs: organizaciniai, aktoriniai, literatūros, režisūriniai, moksliniai ir kt. Supratę, kad mes padarėme kažką, kas kartais atrodė neįmanoma, yra nepaprastai jungianti patirtis.

- **Didėja moksleivių keliamų iniciatyvų skaičius**

Moksleiviai, dirbantys su projektu, įveikė savo drovumą, noriai aktyviai dalyvauja pamokose ir net patys iškelia savo iniciatyvas (pvz.: sutvarkyti ir įrengti teritoriją aplink mokyklą, sudaryti mokyklos laikraštį, organizuoti sporto varžybas arba labdarinę pikniką). Būna taip, kad moksleiviai dirba kitų labai nevyriausybinėse organizacijose ar savanoriauja mokykloje.

- **Labiau tiesioginiai mokytojo - moksleivio santykiai**

Projekto vykdymo metu mokytojai ir moksleiviai gali geriau vienas kitą pažinti. Po tokio bendro „nuotykių“ mokiniai dažniau turi drąsos kreiptis į mokytojus su savo rūpesčiais, pasidžiaugti sėkme. Mokytojai turi daugiau žinių apie moksleivius, jie yra pasirengę efektyviau su jais dirbti, žinodami, kaip motyvuoti moksleivius priimti naujus iššūkius.

- **Didėja susidomėjimas savo regionu, jo istorija, kultūra ir gyventojais**

Būna taip, kad projekto pradžioje moksleiviai nepastebi nieko įdomaus savo rajone. Pasibaigus projektui kalba esantys nustebę suradę daug įdomaus. Pažįstu jaunas žmones, kurie savo pranešimus publikavo vietos spaudoje, kas paskui peraugo nuolatinį bendradarbiavimą.

- **Stereotipų laužymas**

Ypač matomas įgyvendinant projektus, kuriuose dalyvavo labai skirtingų regionų moksleiviai (derinau projektus, kuriuose didmiesčio mokyklos bendradarbiavo su kaimo mokyklomis, esančiomis kitame rajone). Abi šalys supranta, kad jų supratimas apie tai, kas vyksta pas partnerius, yra labai schematiškas ir nutolęs nuo realybės.

Darbo lapų (lentelių) pavyzdžiai

Projekto 4R principas – santykiai, refleksija, raida ir pasitenkinimas

Projekto esmė yra savarankiškas moksleivių darbas, kurį sudaro konkretaus projekto įgyvendinimas remiantis anksčiau suderintomis prielaidomis. Idealus projektas yra projektas, apjungiantis įvairias žinių sritis, objektus ir įvairias formas.

Projekto pagrindą sudaro 4 jo pagrindiniai elementai:

- ✓ temos pasirinkimas
- ✓ tikslų nustatymas ir grafiko suderinimas
- ✓ veiksmai, tai yra veiksmų įgyvendinimas pagal grafiką
- ✓ viešas pristatymas.

Skiriame 3 projekto etapus:

- ✓ pirmas etapas: prieš projekto įgyvendinimą
- ✓ antras etapas: projekto įgyvendinimo metu
- ✓ trečias etapas: po projekto įgyvendinimo.

Pirmas etapas atlieka svarbiausias funkcijas. Yra įvadinio ir motyvuojančio pobūdžio. Svarbi grupės integracija, grupės išteklių ir atskirų narių stipriųjų pusių nustatymas. Svarbus laikas. Skubėti nerekomenduojama.

Ką verta atsiminti:

- ✓ suteikiame moksleiviams erdvę
- ✓ mes neperimame iniciatyvos
- ✓ mes integruojame grupę
- ✓ nustatome bendrus išteklius ir stipriąsias puses
- ✓ pažadiname motyvaciją veikti
- ✓ veiksmų planas ir grafikas tai ne rankraštis – suteik moksleiviams šias žinias.

Antras etapas tai akcijos ir veiksmo etapas. Mokytojas atlieka patariamąjį, pagalbinį ir motyvacinį vaidmenį.

Ką verta atsiminti:

- ✓ prisimink, kad turi pakankamai laiko skirti paruošti moksleivius paskutinei daliai, tai yra projekto pristatymui, nepamiršk įvairių jo formų
- ✓ darbas šiame projektavimo veiklos etape tai darbas procese – verta susipažinti su grupinio proceso sąvoka
- ✓ galimas sąstingis ir netikėti veiksmų posūkiai - tai yra ok
- ✓ atsakomybė už įgyvendinimą tenka moksleiviams – nesileisk būti įtraukiamas į veiklą vietoj jų
- ✓ sustojimas gali reikšti žymiai daugiau negu neapgalvotas ėjimas toliau
- ✓ viešas pristatymas gali būti įvairių formų, kur kiekvienas grupės narys suras sau vietą.

Trečias etapas tai apibendrinimų, refleksijų, įvertinimų ir savęs įvertinimo etapas. Tai svarbus veiksmų, kuriuos mums pavyko įvykdyti, atidumo ir veiksmų, kurie ne visai sutapo su mūsų mintimis, etapas.

Ką verta atsiminti:

- ✓ negailėk laiko susitikimams šiame etape

- ✓ apgalvok vertinimo būdą ir formą
- ✓ sutelk dėmesį į procesą – į išpūdingus elementus, taip pat atkreipk dėmesį į detales ir smulkius elementus
- ✓ svarbu yra tas, kas pavyko, bet ir tas, kas nepavyko
- ✓ labai svarbi moksleivių savivertė, jų vertės sustiprinimas, sėkmės jausmo sužadėjimas.

4R principas arba elementai, kurie turėtų būti įtraukti į kiekvieną projektą

- ✓ **Santykiai** – lygiai svarbūs yra grupėje, kaip ir su mokytoju, o taip pat tarp moksleivių. Jeigu jais nepasirūpinsime pirmame etape, turėsime problemų kituose etapuose. Geri santykiai skatina gerą bendradarbiavimą, o be jo nėra gero projekto.
- ✓ **Refleksija** – svarbi atliekant kiekvieną veiksmą, tačiau projekte svarbi trečiame apibendrinimų ir vertinimų etape.
- ✓ **Raida** – kiekviename etape, žinių ir įgūdžių tobulinimas.
- ✓ **Pasitenkinimas** – dėl jo paprasčiau motyvuoti veikti, norėti ir būti gerai nusiteikusiems. Jo dėka klostosi geresnis bendradarbiavimas ir projekto darbo atmosfera.

Technologija yra svarbi projekto veiklos įgyvendinimo dalis. Praktiškai kiekviename etape turime rinkinį puslapių ir programų, kurias galime panaudoti.

- ✓ Google diskas – bendras darbas dokumente leidžia suplanuoti projekto veiklą ir sudaryti grafiką
- ✓ AnswerGarden (www.ansrgarden.ch (<http://www.answergarden.ch>)) - ideali priemonė atlikti greitą „smegenų audrą“, rinkti idėjas ir atsiliepimus
- ✓ Padlet (www.padlet.com (<http://padlet.com>)) – virtuali projekto įgyvendinimui reikalingų išteklių kaisčių surinkimo lenta. Galime rinkti failus, nuotraukas, nuorodas į svarbius puslapius
- ✓ Canva (www.canva.com (<http://www.canva.com>)) – interneto puslapis, lygiai kaip ir programa, leidžianti kurti plakatus, lankstinukus, infografiką.

Mokytojo dekalogas

1. palaikyk bet nepadėk
2. suteik erdvę
3. pažadink aistrą ir pomėgius
4. puoselėk santykius ir atmosferą
5. klaidos yra ok
6. visi grupėje yra vienodai svarbūs
7. stebėk ir reaguok
8. daryk ką nors kitaip
9. atmink, kad svarbiausia yra procesas, o ne galutinis rezultatas
10. susidraugauk su 4R principu.